

EDITOR ALEXANDRU Ș. BOLOGA:
DOBROGEA AT 140 YEARS
AFTER ITS UNION WITH THE
ROMANIAN STATE. AN EXAMPLE
OF CONTEMPORARY WEST-PONTIC
MULTIETHNIC UNDERSTANDING

Irina SODOLEANU¹
irina.sodoleanu@gmail.com

ABSTRACT: The monograph entitled “*Dobrogea at 140 Years after its Union with the Romanian State. An Example of Contemporary West-Pontic Multiethnic Understanding*”, edited by the prominent biologist Dr. Alexandru Ș. Bologa, and published by Ex Ponto, Constanța, in 2018, is a tribute to Dobruđja – one of the most beautiful and beloved Romanian territories, situated between the Danube River and the Black Sea, and to its progress in many fields of human activity, during the last 140 years, since its union with the Romanian state. The volume highlights the fact that Dobruđja, a real home for many ethnicities, brings together people’s hearts, minds and talents into a common effort for science and culture development. The 33 chapters of the monograph cover a wide range of research fields: archaeology, history, biology, medicine, sociology, astronomy, mathematics, architecture and constructions, economy, climatology, education, literature etc. Written in English, the volume proves to be an image in which people around the world can discover the unique beauty of Dobruđja and its contribution to the art of living in good multi-ethnic understanding.

KEYWORDS: monograph of Dobruđja, archaeology, history, biology, medicine, sociology, astronomy, mathematics

Monografia „*Dobrogea at 140 Years after its Union with the Romanian State. An Example of Contemporary West-Pontic Multiethnic Understanding*”,

¹ Cercetător la Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța.

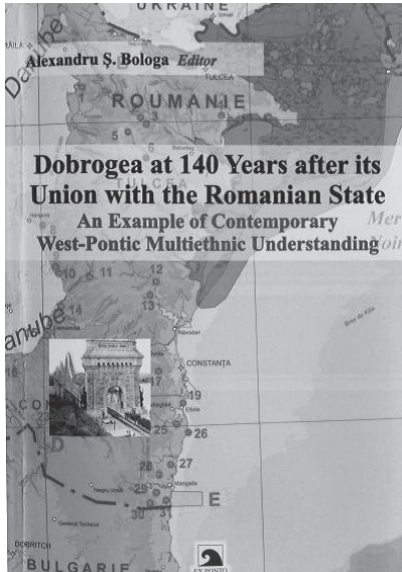

Foto: Coperta 1 a monografiei „Dobrogea at 140 Years after its Union with the Romanian State. An Example of Contemporary West-Pontic Multiethnic Understanding”

oameni de știință și de cultură, ale căror contribuții acoperă o plajă largă de domenii de studiu: arheologie, istorie, biologie, medicină, sociologie, astronomie, matematică, arhitectură și construcții, economie, climatologie, educație, literatură etc. Volumul se întinde pe 332 de pagini.

Remarcăm prefața scrisă de prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, membru al *Academiei Oamenilor de Știință din România*, în care subliniază importanța istorică a momentului de apariție a acestui volum, subliniind că în regiunea dintre Dunăre și Marea Neagră, s-a dezvoltat, de-a lungul timpului, o cultură materială și spirituală cu valoare universală.

Încă de la debutul volumului, în *Argument*, editorul evidențiază semnificația anului de apariție a acestui volum, 2018, pentru România și pentru Dobrogea – parte integrantă a spațiului românesc – arătând

editată de prestigiosul om de știință, dr. biolog Alexandru Ș. Bologa, apare la Editura Ex Ponto, Constanța, sub ISBN 978–606–598–700–5, în 2018, anul în care sărbătorim Centenarul Marii Uniri, precum și 140 de ani de la unirea Dobrogei, această „parte integrantă a vetrei carpato-danubiano-pontice”² cu statul român. Publicație însemnată, apărută într-un moment cu mare încărcătură istorică pentru poporul român, volumul reflectă imaginea Dobrogei, acest cămin pentru multe etnii, precum și a evoluției cercetării științifice și culturii în acest spațiu geografic, în ultimii 140 de ani.

Lista celor 46 de autori care au contribuit la cele 33 de capitole ale acestui volum cuprinde nume ale unor renumiți cercetători,

² Adrian Rădulescu și Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Ed. Ex Ponto, 1998

că obiectivul central este acela de „a aduce în lumină noi aspecte privind evoluția, în Dobrogea, a diferitelor aspecte ale activității umane”.

Fiecare capitol al monografiei – scrisă în limba engleză – reprezintă contribuția autorilor la alcătuirea unei imagini ample referitoare la evoluția Dobrogei și la buna înțelegere interetnică a locuitorilor ei, imagine care să fie accesibilă cititorilor din întreaga lume.

Primul capitol, *Dobrogea – Spiritual Cohabitation*, semnat de Alina Buzarna-Tihenea (Gâlbează) și Constantin Jurcă, subliniază caracteristica definitorie a spațiului dobrogean – mozaicul etnic ale cărui componente spirituale conviețuiesc într-o deplină și exemplară *unitate prin diversitate*. 18 comunități etnice viețuiesc în prezent pe țărmurile dobrogene în bună înțelegere și neîngrădire a dreptului la educație (studierea limbilor materne în afara limbii române oficiale, a religiei practicate), spiritualitate (lăcașe de cult care respectă rigorile fiecărui rit în parte, sărbători religioase), perpetuarea tradițiilor etc.

Următorul capitol, *Mathematics in Dobrogea between 1878 and 2018*, al Mirelei F. Ștefănescu tratează o componentă importantă în devenirea Dobrogei – educația –, cu privire specială asupra matematicii, domeniu în care s-au remarcat dobrogeni de renume precum Grigore Moisil, Nicholas Georgescu-Roegen, Nicolae N. Mihăileanu. Autoarea continuă cu prezentarea aportului mai multor matematicieni dobrogeni la evoluția științei în România și peste hotare, subliniind și importanța centrului universitar constănțean în acest context: Universitatea „Ovidius”, după întemeierea sa, în anul 1990.

În *Constantza Planetarium – 50 Years of Astronomy* Mihai Enescu aduce în atenția cititorului aspecte din cei 50 de ani de funcționare a cunoscutului Planetariu constănțean, care, în momentul deschiderii, în anul 1969, era prima instituție muzeală de acest fel, unică în Dobrogea și chiar în țară, prin concepție, destinație și dotare tehnică. Sunt subliniate valențele pedagogice, științifice și turistice ale instituției și sunt amintite și lucrările de modernizare care vor fi elaborate în cadrul unui proiect de anvergură.

Cercetările privitoare la clima dobrogeană și modificările ei istorice sunt analizate în articolului lui Ioan Bucșă, *A History of Climatological Research in Dobrogea*. Informațiilor indirecte (izvoare scrise) și în general referitoare numai la evenimente extreme pentru perioadele antică, medievală și modernă, le-au luat locul înregistrări meteorologice exacte începând cu anul 1852 (întemeierea primei stații meteorologice la Sulina).

Elaborarea unei rețele meteorologice și introducerea observațiilor sistematice, grație activității lui Ștefan C. Hepites, a marcat, în anul 1965, o nouă etapă în cercetarea climatică în România. Infrastructura din acest domeniu s-a îmbunătățit treptat, oferind noi metode și tehnici de înregistrare, analiză și interpretare a particularităților climatice dobrogene. Rezultatele obținute de-a lungul timpului s-au reflectat în studii științifice diverse, care au marcat etapele evoluției cercetării climatologice în Dobrogea. Autorul insistă, în a doua parte a lucrării, asupra importanței Sistemului Informatic Meteorologic Integrat Național (SIMIN) funcțional din anul 2000.

Volumul continuă cu contribuția *A First Approach to the Impact of Global and Regional Geo-climate Changes in Sustainable Development of the Dobrogea Region* semnată de Romeo Boșneagu, Emil Torică și Vasile Torică. Autorii trec în revistă ariile de interes și particularitățile cercetării schimbărilor climatice. Rezultatelor generale privitoare la schimbările de climă la nivel global le încadrează situația din zona bazinului Mării Negre. Dobrogea și modificările care o privesc sunt tratate într-un subcapitol separat și argumentate prin o serie de tabele cu valori pentru fiecare arie de interes în parte: incidența fenomenelor extreme, evoluția temperaturii aerului, influența Mării Negre în regimul de temperatură a aerului la litoralul românesc, evoluția precipitațiilor. Concluziile studiului atrag atenția asupra impactului pe care modificările constatate le pot avea asupra ecosistemelor naturale, așezărilor omenești și infrastructurii dobrogene, în cazul în care nu se iau măsurile necesare.

Anca Constantin prezintă, în *The Waters of Dobrogea: a Continuous Scientific Challenge*, aspecte ale evoluției construcțiilor hidrotehnice în acest spațiu geografic, cu referire la sistemele de alimentare cu apă potabilă și de irigații, canalul Dunăre-Marea Neagră și portul Constanța, subliniind importanța educației în continuarea acestei adevărate tradiții, într-o manieră în care prezervarea mediului să fie o prioritate în modul de gândire a specialiștilor.

The Romanian Black Sea Seaside – Geographical, Historical and Bibliographical Background este titlul unui amplu studiu semnat de Stoica Lascu asupra geografiei și istoriei dobrogene. Prima parte conturează un tablou geografic complet al Dobrogei, cu referiri succinte la coordonatele geografice, morfologia țărmului, climă, rețea hidrografică, vegetație, faună. A doua parte cuprinde evoluția istorică a Dobrogei, din preistorie până în

prezent. Autorul amintește personalitățile marcante ale țărmului dintre Dunăre și Mare și face o trecere în revistă a localităților cu potențial turistic din regiune și a ofertei culturale a acestora.

În articolul *The Evolution of the Romanian Seaside Landscape* semnat de Emil Torică și Ion Marin este prezentată evoluția peisajului dobrogean de-a lungul timpului. Ilustrarea peisajului dobrogean vechi este urmată de creionarea celui actual, cu menționarea factorilor care au contribuit la formarea sa și a etapelor și preschimbărilor prin care a trecut. Articolul continuă cu analiza elementelor caracteristice pentru peisajul litoral (*inselbergs*, promontorii, plaje, stânci, grinduri maritime) și se încheie cu o serie de concluzii în care sunt sistematizate principalele idei detaliate în studiu.

Dintr-un volum închinat Dobrogei nu putea să lipsească evocarea unei caracteristici foarte importante – bogăția arheologică, cea care face din ținutul dintre Dunăre și Mare unul aparte, în care cercetarea arheologică aduce la lumină vestigii ale comunităților preistorice, dar și ale celor clasice – grecești, romane, apoi bizantine, otomane etc. Astfel, un scurt istoric al cercetării arheologice în Dobrogea, cu toate componentele sale (instituții muzeale, situri arheologice, monumente antice, personalități, manifestări și publicații științifice) este elaborat de către Constantin Chera, sub titlul *Archaeology in Dobrogea – Highlights of Ancient Culture*.

Urmând același fir al istoriei Dobrogei vechi, Puiu Hașotti analizează în articolul *Dobrogea: From the First Inhabitants to the Indo-Europeans* succesiunea comunităților umane preistorice în regiune, din Paleolitic (primele dovezi de viață umană în zonă, cca 120000 a. Chr.) până la violenta pătrundere a primelor elemente indo-europene (cca. 3800 a. Chr.). Autorul subliniază de asemenea rolul jucat de Dobrogea în contextul fenomenului de largă răspândire al indo-europenizării.

În *Dobrogea – where Orient and Occident meets: From Ancient Times to Modern Times*, Marian Zidaru are în vedere caracterul milenar al acestei regiuni de spațiu de interferență continuă între culturi diferite, din sfere de civilizație diferite – Orient și Occident. Autorul trece în revistă contextul general în care s-a plasat acest teritoriu de-a lungul istoriei, raportat la cele două extreme geografice, din preistorie până în perioada contemporană.

În *The Romanian State and the Tatar and Turkish Ethnic Minorities of Constantza – County – 1878–1922* Lavinia Dumitrașcu analizează populația musulmană a Dobrogei în perioada cuprinsă între 1878 și 1922, pe baza

statisticilor demografice, a regulamentelor și legilor administrative din perioada avută în vedere.

În *The Dobrogean Rural Economics Potential between Tradition and Modernity*, Floarea Bordânc prezintă, cu date concrete, dinamica potențialului economic rural al Dobrogei, cu accent asupra agriculturii, începând cu perioada dominației otomane, continuând cu epoca modernă, apoi cu cea comunistă și, în final, ajungând la oportunitățile actuale de dezvoltare sub incidența noilor politici regionale cofinanțate de Uniunea Europeană.

În capitolul *An Agronomist Engineer in Socialist Multiethnic Dobrogea – Memories* Aurel Lup ne împărtășește propriile amintiri legate de campaniile și producția agricolă imediat după încheierea colectivizării, el fiind martor dar și parte activă a dezvoltării agriculturii în sudul Dobrogei.

Capitolul *The Romanian Marine Merchant Fleet*, scris de Carmen I. Atanasiu, se constituie ca o scurtă istorie a flotei comerciale românești. Deși navigația este o ocupație ce continuă încă din preistorie, în spațiul dobrogean, prima flotă comercială română se constituie în secolul al XVIII-lea. Autoarea urmărește dezvoltarea ulterioară a acestei flote, în relație strânsă cu evenimentele istorice care se succed pe teritoriul României, ajungând la un vârf de dezvoltare în perioada economiei centralizate de până în 1989, ca apoi să dispară o dată cu încetarea politicii de subvenționare a transportului maritim. Concluzia se referă la necesitatea României de a avea o flotă modernă.

Contribuția Andrei Atanasiu-Croitoru, intitulată *140 Years of the Romanian Military Fleet in Dobrogea*, abordează un alt aspect al navigației românești, cel militar. Autoarea subliniază expertiza în domeniul militar naval al românilor de-a lungul timpului, marcând momentul înființării Marinei Militare Române moderne, sub domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Urmărește apoi dezvoltarea flotei marine, prin construcția sau achiziția unor nave militare emblematice, dar și rolul pe care îl joacă flota noastră militară în prezent, în efortul de dezvoltare și cooperare la Marea Neagră.

Capitolul *Quasiquicentennial Development of Marine Sciences in Romania and its Maritime Dobrogea*, ai cărui autori sunt Alexandru Ș. Bologa și Adrian Bavaru, ne introduce în domeniul cercetărilor marine. Sunt readuse în atenția cititorului personalități marcante ale biologiei românești, precum Ioan Borcea și Grigore Antipa – promotorul ecologiei, dar și instituții care, de-a lungul timpului, au contribuit la crearea unei

școli românești de biologie marină. Autorii, ei înșiși biologi și cercetători de elită, acordă un loc central Institutului Național de Cercetare și Dezvoltare Marină „Grigore Antipa” din Constanța, singurul institut de cercetare-dezvoltare cu preocupări de acvacultură marină (maricultură) care, prin proiecte internaționale se implică în coordonarea și monitorizarea resurselor marine.

Cape Singol – The Bio-oceanographic Institute in Constantza, 1932 – In memoriam Grigore Antipa (1867–1944) este un tribut, adus de Octavian M. Șelariu, memoriei marelui savant Grigore Antipa, fondatorul școlii românești de biologie și ihtiologie, cel care a înființat la Constanța, în 1932, Institutul Bio-oceanografic. Sunt descrise sintetic contribuțiile sale la dezvoltarea cunoașterii în domeniul biologiei marine, protecției mediului, pisciculturii, dar și aportul lui inovativ în muzeistică.

În *The Longest Stay in an Underwater Habitat (Europe)*, Ionel Miron și Liviu-Dan Miron relatează propria experiență în scufundare (scuba diving), parte într-un important program care atestă competența și profesionalismul scafandrilor români: LACUSTRIS 1995. Programul a permis atingerea recordului de 36 de zile petrecute continuu într-un habitat subacvatic și dedicate studiilor hidrobiologice.

În capitolul *The Romanian Naval League – an Association Dedicated to Promoting Marine, Traditions and Supporting Romania’s Water Interests*, Carmen I. Atanasiu prezintă contextul plin de entuziasm, din partea populației, dar și de scepticism, din partea politicienilor, în care s-a înființat, acum 90 de ani, Liga Navală Română. În prezent, liga, care cuprinde peste 1.500 de membri, reprezintă un adevărat for al promovării spiritului și al activităților marinărești, un protector al drepturilor și intereselor navale românești, un susținător al educației marinărești.

Capitolul *Medicine and Health in Dobrogea*, ai cărui autori sunt Diana Badiu, Tony L. Hangan, Raluca Melihov și Daniel O. Costea, atestă interesul medicilor, cadre didactice la Universitatea „Ovidius” din Constanța, pentru istoria medicinei pe meleagurile dobrogene. Studiul prezintă aspecte ale culturii și îngrijirii medicale în antichitate, în spațiul dintre Dunăre și Mare, precum și o paralelă între vestigiile arheologice legate de practica medicală descoperite în zona Dobrogei din România și Bulgaria.

Professor Ion Cantacuzino and Dobrogea in the Romanian Reunification War (1914–1919) este capitolul scris de Vasile Sârbu, Raluca Melihov și Diana Badiu și dedicat marelui epidemiolog român, profesor Ion

Cantacuziono. Autorii dezvăluie un episod de o importanță covârșitoare pentru țara noastră, petrecut în timpul Primului Război Mondial, atunci când savantul, prin vaccinare, a reușit să împiedice răspândirea holerei în Dobrogea, printr-o campanie antiepidemică impresionantă și eficientă.

În capitolul *Aspects of the Interwar History of the Health Situation in Constantza County*, Alexandra N. Unc și Octavian D. Unc aduc informații de arhivă despre numele și specializarea medicilor care asigurau îngrijirea medicală a locuitorilor din Constanța și zona rurală a Dobrogei. De asemenea, ne oferă o frescă detaliată a obiceiurilor nutriționale și de igienă a oamenilor de diferite etnii și statut social.

Carmen N. Niculescu amintește, în capitolul *A Guardian of the Public Health at the Romanian Border*, riscurile de îmbolnăvire cărora era supusă populația Constanței, ca oraș-port, având în vedere că navele au constituit un vector de transport al bolilor infecțioase. Începând cu secolul al XIV-lea apar mențiuni referitoare la acțiuni de control al transmiterii bolilor infecțioase prin intermediul navelor maritime. În 1909, odată cu inaugurarea portului modern Constanța, intra în funcțiune Serviciul Sanitar, cu rol de prevenire și control al bolilor infecțioase. Apariția reglementărilor internaționale privind călătoriile pe mare și modul de viață al călătorilor dovedesc permanenta preocupare a autorităților privind dezvoltarea cunoașterii în domeniul protecției sănătății publice.

Lucian Dumitrache și Petrică Popov ne propun, în capitolul *The Port of Sulina, Eastern European Seagate – Past and Present*, să urmărim o scurtă istorie a canalului Sulina și a contribuțiilor pe care le-au avut ingineri de renume, precum Charles A. Hartley, la transformarea lui în canal navigabil. De asemenea, autorii prezintă propriile cercetări asupra curenților marini și a batimetriei guri de vărsare a Dunării la Sulina, evidențiind influența construcțiilor hidrotehnice asupra mediului.

Constantza Shipyard: History File (1862–1892–2012) este o succintă prezentare a monografiei cu același titlu a lui Nicolae Orac, dedicată înființării și dezvoltării Șantierului Naval Constanța.

În capitolul *Constantza Casino*, arhitectul Radu-Ștefan Cornescu descrie cazinourile construite în stațiunile de pe litoralul românesc în perioada interbelică, atunci când turismul a căpătat o mare amploare, rivalizând cu turismul de pe țărmurile Mediteranei. Sunt descrise, pe rând, Cazinourile din Mamaia și Constanța. Contextul politic al vremii a făcut ca edificarea Cazinoului, clădire emblematică a orașului Constanța,

să îndeplinească talentul arhitecților Petre Antonescu și Daniel Renard și să beneficieze de aportul inginerului Anghel Saligny pentru construirea fundației. Autorul pune în discuție oportunitatea modificărilor aduse clădirii odată cu renovarea din anul 1987 și trage un semnal de alarmă legat de necesitatea actuală a unei consolidări a acestei clădiri atât de iubite de conștanțeni și nu numai.

History of the Science and Technology of Buildings – Expression of a Turkish-Tatar Civilization in Dobrogea, capitolul scris de Ana M. Grănescu, Mihaela Pericleanu și Sever Suliman este o expresie a interesului pe care specialiștii îl acordă monumentelor de cult musulman, care, împreună cu monumentele istorice românești și ale celorlalte etnii, întregesc patrimoniul cultural dobrogean. Sunt prezentate studii, din punct de vedere constructiv și arhitectural, asupra moscheilor din Constanța, Topraisar, Mangalia, Medgidia, desfășurate cu scopul de a contribui cu proceduri noi la reglementările în vigoare privind consolidarea monumentelor istorice.

Mihaela L. Sandu și Carmen E. Coca, autoarele capitolului *Interaction and Psychosocial Climate in Dobrogea*, analizează relațiile interetnice din Dobrogea, ținut în care este binecunoscută confluența multor etnii, cu religii și tradiții diferite, pe care istoria și farmecul locului le-au determinat să rămână. Coabitarea dintre români, turci, tătari, greci, lipoveni și celelalte etnii reprezentate în mozaicul dobrogean este considerată, cu argumente solide, un model demn de urmat și în alte zone ale țării.

Eugenia Vâjia aduce un frumos omagiu dascălilor și oamenilor de cultură dobrogeni, în *Education in Dobrogea*.

Autoarea amintește anticele *gymnasium* din cetățile grecești de la malul mării, cele mai vechi instituții de învățământ și urmărește în timp evoluția actului educațional modern, din spațiul dobrogean, cu perioade înfloritoare, dar și cu sincope apărute în triste circumstanțe politice. Sunt readuse în lumină nume de profesori renumiți care au dat valoare liceelor conștanțene și învățământului românesc, sunt descrise instituții liceale de tradiție. Întreaga expunere converge spre importanța esențială pe care o are educația intelectuală și morală pentru poporul nostru.

În capitolul intitulat *Old Constantza – Schools, Art Groups, Publications*, Marian Moise urmărește parcursul istoric al școlilor reprezentative din Dobrogea, începând cu *Școala de băieți* care a funcționat încă înaintea de Războiul de Independență. Sunt descrise școli publice și private, românești, grecești, turcești germane, dar și dascălii care, prin pregătirea și

dăruirea lor, le-au dat valoare și recunoaștere. De asemenea, într-un parcurs emoționant, autorul aduce la cunoștința cititorilor societăți și publicații care au întreținut viața socială și culturală, subliniind convergența lor către buna înțelegere interetnică.

Mangalia, 100 Years Ago, on the Black Sea: (Un)forgotten Times este o sinteză a lucrării „Callatis, legenda Mării Negre”, în care Silvana Cojocărașu prezintă cu sensibilitate și nostalgie, dar cu argumente solide, istoria orașului Mangalia, în relație cu evenimentele care au marcat evoluția geo-politică a sudului Dobrogei. Clădiri, oameni, povestiri și sentimente se împletesc într-o descriere plină de emoție a frumosului oraș de la Marea Neagră.

The People of Dobrogea, contribuția chirurgului Virgil Răzeșu, dezvăluie amintiri dragi ale autorului legate de meleagurile care i-au încântat copilăria, despre momentul în care a descoperit opera lui Ovidiu, marele poet latin exilat la Tomis, despre colegii de breaslă din Constanța de care îl leagă o prietenie plină de considerație reciprocă. Astfel, Virgil Răzeșu încheie monografia, într-o notă de sinceră admirație față de istoria și oamenii Dobrogei, această „prințesă a vieții”, după cum o numește autorul.

Parcurgând cu atenție această monografie, descopăr în monografia „*Dobrogea at 140 Years after its Union with the Romanian State. An Example of Contemporary West-Pontic Multiethnic Understanding*” o valoroasă sursă de informații despre locuri, oameni și fapte care au dat valoare acestui spațiu încărcat de istorie. Dobrogean sau nu, cititorul va fi purtat, de paginile acestui volum, într-un periplu istoric fascinant și va căpăta convingerea că Dobrogea trebuie cunoscută și merită iubită.